

## **РЕЦЕНЗІЯ**

кандидата педагогічних наук, доцента

**Петренко Вікторії Олександрівни**

на дисертацію Чжан Лей на тему «Застосування мережевого навчання у загальноосвітньому циклі з підготовки бакалаврів»,  
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

### **1. Актуальність теми дисертаційної роботи.**

Стратегічне спрямування розвитку освіти в Україні нерозривно пов'язане із гарантуванням якісного навчального процесу в умовах цифрової трансформації освіти. Очікування держави та суспільства щодо якості, відкритості та результативності освітніх послуг стимулюють до пошуку нових підходів до розвитку системи національної освіти, яка має відповідати потребам суспільства та забезпечувати доступ до широкого спектру якісних освітніх послуг. Одним із ключових напрямків удосконалення вищої освіти є запровадження мережевого навчання в освітній процес.

У дисертації порушено та здійснено спробу розв'язання низки суперечностей, що ускладнюють ефективне впровадження мережевого навчання в загальноосвітньому циклі підготовки бакалаврів для визначення напрямів модернізації професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Зокрема, виявлено суперечність між прагненням освітніх систем України та Китаю увійти до глобального освітнього середовища та необхідністю врахування специфічних економічних, соціальних і культурних характеристик кожної держави, які впливають на розвиток її освітньої системи; між значним потенціалом навчальних дисциплін загальноосвітнього циклу та повільною адаптацією освітніх програм підготовки студентів-бакалаврів; між необхідністю формування всебічного світогляду та «м'яких» компетентностей у бакалаврів, зокрема цифрової компетентності і обмеженим використанням інноваційних освітніх технологій у викладанні дисциплін загальноосвітнього циклу; між потенціалом мережевого навчання для підвищення якості освіти і відсутністю належного нормативного, методичного та інституційного

забезпечення для впровадження позитивного міжнародного досвіду (зокрема китайського) в українське освітнє середовище; між потребою в персоналізації навчання та домінуванням традиційної моделі організації освітнього процесу.

Відтак, обрана проблематика має як теоретичне, так і практичне значення, оскільки в умовах цифровізації освіти, розвитку дистанційних та змішаних форм навчання, а також потреби у гнучких освітніх траєкторіях, завдання ефективного застосування мережевих технологій навчання у закладах вищої освіти України є актуальним. Таким чином, впровадження досвіду мережевого навчання Китайської Народної Республіки (далі-КНР) в українську освітню систему підготовки бакалаврів є актуальним.

## **2. Зв'язок теми дисертаційної роботи з науковими планами, програмами, фундаментальними та прикладними дослідженнями.**

Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за темою № 1/2020 «Управління формуванням професійних компетентностей майбутніх фахівців в умовах інформаційного полікультурного освітнього простору» (номер державної реєстрації 0120U104231), відповідно до якої, авторкою особисто виконано такі підрозділи, як-то: підрозділ 2.2. «Використання мережевої взаємодії в умовах закладу вищої освіти» (довідка № 63/2024 від 13.11.2024 р.) й підрозділ 2.6. «Організація змішаного навчання в закладах вищої освіти Китаю в умовах інформатизації» (довідка № 65/2024 від 13.11.2024 р.).

## **3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їхня достовірність.**

Дисертаційне робота «Застосування мережевого навчання у загальноосвітньому циклі з підготовки бакалаврів» характеризується я належним рівнем методологічної культури та наукової організації. Дослідження проведено з дотриманням принципів наукової достовірності, системності та цілісності, із залученням комплексу сучасних загальнонаукових і спеціальних

методів дослідження, що забезпечило глибоке, всебічне та об'єктивне розкриття теми.

Методологічна основа роботи включає загальнонаукові методи (аналіз, синтез, зіставлення, порівняння, систематизація, узагальнення, інтерпретація) та спеціальні методи: проблемно-цільовий для аналізу джерельної бази та законодавчих документів; системно-структурний для систематизації теоретичних засад проблеми; порівняльно-педагогічний для зіставлення досвіду України та Китаю; прогностичний для окреслення напрямів імплементації досвіду. Такий методичний інструментарій забезпечив формулювання обґрунтованих, логічно послідовних висновків.

Основні положення дисертації є науково виправданими, структурно узгодженими з метою дослідження та сукупністю п'яти поставлених завдань, що свідчить про цілеспрямованість, внутрішню логіку та завершеність дослідницького процесу. Мета роботи – розкрити теоретичні засади й узагальнити досвід застосування мережевого навчання в загальноосвітньому циклі підготовки бакалаврів у закладах вищої освіти КНР для творчого використання цих напрацювань у системі підготовки майбутніх фахівців в Україні – повністю досягнута.

Наукові положення, висновки та рекомендації відзначаються належним рівнем обґрунтованості, що забезпечується системним аналізом репрезентативної джерельної бази – 225 найменувань наукових праць, із них 96 джерел англійською мовою і 27 джерел китайською мовою, зазначених у списку використаних джерел (С. 184–215). Опрацювання різнопланових джерел дозволило здійснити комплексне теоретико-методологічне обґрунтування проблеми застосування мережевого навчання у вищій освіті та провести порівняльний аналіз досвіду двох країн.

Фактологічний матеріал дисертації включає нормативно-правові документи України та КНР; офіційні сайти провідних закладів вищої освіти Китаю; науково-педагогічні джерела фондів провідних бібліотек України; фундаментальні праці з проблем організації системи освіти; роботи з

організації освітнього процесу та підготовки бакалаврів; матеріали міжнародної та української періодичної преси; електронні ресурси офіційних сайтів закладів освіти України та Китаю.

Особливу увагу приділено порівняльному аналізу професійної підготовки бакалаврів за дисциплінами загальноосвітнього циклу в умовах мережевого навчання в Україні та Китаї, що дозволило виявити перспективні напрями модернізації освітнього процесу та імплементації китайського досвіду в українських університетах.

Аналіз змісту роботи дає підстави стверджувати, що мету дослідження досягнуто, всі поставлені завдання виконано у повному обсязі. Рецензоване дисертаційне дослідження характеризується змістовністю та логікою викладення матеріалу. Так, робота складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел. Дослідження містить таблиці та додатки. Зазначимо, що розділи рецензованої дисертації у повній мірі описують результати наукових пошуків автора й розкривають зміст розв'язання виділених на початку дослідження завдань.

#### **4. Новизна наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації**

Проведений аналіз змісту роботи та публікацій Чжан Лей дає підстави стверджувати, що запропоновані розробки мають наукову новизну та засвідчують особистий внесок здобувача у розвиток теоретичних і методичних положень і рекомендацій з проблематики застосування мережевого навчання у загальноосвітньому циклі з підготовки бакалаврів. Зміст дисертації послідовно розкриває обрану тему.

Перший розділ присвячено теоретичним основам мережевого навчання. Автором ґрунтовно проаналізовані вітчизняні та закордонні наукові джерела, уточнено зміст основних понять дисертаційного дослідження, як-от: «мережа», «мережеві технології», «мережева форма здобуття освіти», «мережеве навчання», «професійна підготовка бакалаврів», охарактеризовано нормативно-

правові засади підготовки бакалаврів у КНР та Україні, а також виокремлено особливості реалізації загальноосвітнього циклу в умовах мережевого навчання. Серед найголовніших наукових результатів, що отримано дисертантом особисто, можна віднести те, що дисертантом уточнено ключову дефініцію дослідження – «мережеве навчання у загальноосвітньому циклі з підготовки бакалаврів», під яким розглядають систему навчання в загальноосвітньому циклі підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, яка ґрунтується на застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій для планування й організації освітнього процесу на відстані за допомогою онлайн-занять, вебінарів, чатів, форумів та інших засобів й освітніх ресурсів, що надає можливість суб'єктам освітнього процесу ефективно взаємодіяти, отримувати знання і здобувати освіту за допомогою синхронної та асинхронної комунікації.

Результати опубліковано у одноосібних статтях фахових наукових виданнях категорії В, що входять до науково-метричної бази даних Index Copernicus, статті у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus та у закордонних виданнях:

1. Чжан Лей. Мережева форма навчання: теоретико-методологічне обґрунтування. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2024. № 1. С. 80-86. DOI <https://doi.org/10.12958/1817-3764-2024-1-80-86>

2. Чжан Лей. Особливості організації мережевого навчання бакалаврів у вищих навчальних закладах Китаю. *Науковий консалтинг та доброчесність: як обійти пастки?: збірник есе програми авторського курсу / упор.: А. Артюхов, М. Віхляєв, Ю. Волк (Львів-Торунь, 19 лютого – 19 березня 2024р.). Львів-Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 57-58. URL : <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/328/9675/21797-1>*

Другий розділ містить систематизацію досвіду закладів вищої освіти КНР в застосуванні мережевого навчання.

Результати опубліковано у одноосібних статтях фахових наукових виданнях категорії В, що входять до наукометричної бази даних Index Copernicus, статті у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus та у закордонних виданнях:

1. Zhang Lei. *Study on distance education mode in college teaching under force majeure condition. Адаптивні процеси в освіті: матер. II Міжнар. наук. форуму (Київ-Харків-Запоріжжя, 7–8 лютого 2023 р.). Київ-Харків-Запоріжжя, 2023. С. 300-305. URL : [https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734493/1/ФОРУМ\\_тези\\_друк\\_сайт\\_2023.pdf](https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734493/1/ФОРУМ_тези_друк_сайт_2023.pdf)*

2. Чжан Лей. *Навчально-методичне забезпечення підготовки бакалаврів в умовах мережевого навчання. Інноваційна педагогіка. 2024. Вип. 69. Том 2. С. 23-26. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.2.4>*

3. Чжан Лей. *Педагогічні аспекти мережевого навчання бакалаврів за дисциплінами загальноосвітнього циклу. Інклюзія і суспільство. 2024. № 1(6). С. 64-69. DOI <https://doi.org/10.32782/2787-5137-2024-1-9>*

Третій розділ спрямовано на розроблення напрямів модернізації освітнього процесу в закладах вищої освіти (далі-ЗВО) України на основі досвіду застосування мережевого навчання в КНР.

Результати опубліковано у одноосібних статтях фахових наукових виданнях категорії В, що входять до наукометричної бази даних Index Copernicus, статті у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus та у закордонних виданнях:

1. Чжан Лей. *Модернізація навчального процесу у ВНЗ в умовах реалізації технології мережевого навчання. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Педагогічні науки. 2024. № 1(61). С. 38-42. DOI <https://doi.org/10.32689/maup.ped.2024.1.7>*

2. Чжан Лей. Особливості мережевої форми реалізації освітніх програм у сучасних умовах. *Вища освіта України*. 2024. № 1. С. 84-90. DOI [https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2024.1\(92\).11](https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2024.1(92).11)

3. Чжан Лей. Професійний розвиток викладачів соціально-гуманітарного профілю закладів вищої освіти: теоретичний аспект. *Interdisciplinary research: scientific horizons and perspectives : International Scientific and Theoretical Conference (Vilnius, 21 April, 2023)*. Vilnius, 2023. С. 98-99. DOI: <https://doi.org/10.36074/scientia-21.04.2023>

## **5. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів.**

Серед теоретичних цінних внесків дослідження, що отримано дисертантом особисто, є такі:

уточнення ключової дефініції дослідження – «мережеве навчання у загальноосвітньому циклі з підготовки бакалаврів», під яким розглядають систему навчання в загальноосвітньому циклі підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, яка ґрунтується на застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій для планування й організації освітнього процесу на відстані за допомогою онлайн-занять, вебінарів, чатів, форумів та інших засобів й освітніх ресурсів, що надає можливість суб'єктам освітнього процесу ефективно взаємодіяти, отримувати знання і здобувати освіту за допомогою синхронної та асинхронної комунікації;

*вперше* в українському педагогічному дискурсі узагальнено: використання провідних освітніх платформ (XuetangX, iCourse, Smartedu тощо); цілі, завдання, форми, методи та дидактичні засоби навчання в мережевому форматі для забезпечення якісної підготовки здобувачів вищої освіти бакалаврського рівня;

*уперше* визначено шляхи адаптації китайського досвіду застосування мережевого навчання у загальноосвітній підготовці бакалаврів для українських університетів за трирівневою структурою, а саме:

Інституційний рівень: формування концептуальних засад і стратегічних планів розвитку мережевого навчання; забезпечення навчально-методичної

бази; реалізація комплексних програм формування цифрової компетентності; організація спеціалізованих центрів цифрових ресурсів та налагодження системи оцінювання результативності.

Рівень науково-педагогічних працівників: професійний розвиток у галузі цифрових технологій; заохочення до освітніх інновацій; підтримка професійного діалогу щодо впровадження сучасних освітніх технологій і формування навичок онлайн-комунікації.

Рівень здобувачів вищої освіти: створення мотиваційних умов для адаптації до цифрового освітнього простору з врахуванням персональних особливостей; залучення до програм цифрової компетентності; використання сучасних форм організації навчання (електронні конкурси, проєктна діяльність, віртуальне експериментування); стимулювання самостійної освітньої активності та формування критичного мислення.

Практична значущість полягає в можливості використання висновків і рекомендацій при розробленні освітніх програм, навчально-методичних матеріалів, систем підвищення кваліфікації викладачів та в організації мережевого навчання у вітчизняних ЗВО, що сприятиме вдосконаленню освітнього процесу у ЗВО України, усуненню суперечностей сучасної освітньої практики й підвищенню ефективності цифрової трансформації освіти.

Основні положення й результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу. Також результати дослідження репрезентовано в доповідях і повідомленнях на міжнародних науково-практичних конференціях: VII Міжнародній конференції «Progressive research in the modern world» (Бостон, 29-31 березня 2023 р.); – II Міжнародний науковий форум «Адаптивні процеси в освіті» (Київ-Харків-Запоріжжя, 7–8 лютого 2023 р.); Міжнародній науково-теоретичній конференції «Interdisciplinary research: scientific horizons and perspectives» (Вільнюс, 21 квітня 2023 р.).

**6. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях.**

Основні положення дисертаційної роботи повно висвітлено у 9 публікаціях (з них 8 – одноосібні): 5 одноосібних статей у наукових фахових виданнях України, 3 тез доповідей у збірках матеріалів науково-практичних конференцій і 1 есе у збірнику есе програми авторського курсу. Зараховується до захисту 5 публікацій.

В опублікованих працях здобувача повністю відображені сутність та зміст отриманих результатів дослідження та їх наукова новизна, що відповідає вимогам п. 8 і 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. На підставі цього опублікування й апробацію результатів дисертаційної роботи Чжан Лей слід вважати достатньою.

#### **7. Відповідність дисертації встановленим вимогам.**

Структура дисертаційної роботи Чжан Лей відповідає загальноприйнятим вимогам до наукових досліджень та містить анотацію, вступ, три змістовні розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. У додатках представлено копії документів, що підтверджують практичне впровадження результатів дослідження в освітній процес.

Загальний обсяг основного тексту дисертації становить 222 сторінки машинописного тексту (9,25 авторських аркушів), що повністю відповідає вимогам, встановленим чинним нормативно-правовим актом — Наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 № 40 (із змінами від 31.05.2019 р.). Робота виконана у відповідності до вимог академічної доброчесності, викладена у науковому стилі, відзначається внутрішньою логічною послідовністю, чіткою структурою та відповідністю між метою, завданнями, змістом та отриманими результатами.

## **8. Академічна доброчесність.**

При детальному розгляді дисертаційної роботи Чжан Лей не виявлено порушення академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікації та фабрикації).

## **9. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.**

Даючи в цілому позитивну оцінку роботи, вважаємо за потрібне звернути увагу на окремі аспекти, зокрема:

1. У підрозділі 1.1. (с. 56) вводиться поняття «мережева педагогіка» як «якісно нова педагогіка» без чіткого обґрунтування у чому полягає якісна відмінність мережевої педагогіки від традиційної.

2. У підрозділі 1.2. (С. 52-53) подано переваги мережевого навчання у ЗВО України, проте не розкрито виклики чи суперечності, з якими стикаються учасники освітнього процесу в вітчизняних ЗВО.

3. У підрозділі 1.3 (с. 87) згадується підготовка педагогів-координаторів, але не пояснюється, як змінюється їхня роль від трансляторів знань до фасилітаторів у соціально-педагогічній взаємодії в форматі мережевого навчання.

4. Слід зауважити, що твердження про те, що Китай був «однією з перших країн, де запроваджувалися ідеї дистанційного навчання» (підрозділ 1.3., с. 88) є дещо дискусійним. Дистанційна освіта розпочалася в західних країнах ще в XIX столітті (кореспондентське навчання), а сучасні форми онлайн-освіти активно розвивалися в США та Європі з 1990-х років.

5. Варто б було підкріпити твердження, що «мережеві технології навчання відіграють ключову роль у підвищенні якості освіти як в Китаї, так і в інших країнах світу» (підрозділ 2.1., с. 103) емпіричними даними та надати посилання на конкретні дослідження або порівняльну статистику, що підтверджували б покращення освітніх результатів через мережеві технології.

6. У підрозділі 2.2. зазначено, що мережева взаємодія між учасниками освітнього процесу у процесі реалізації бакалаврських програм загальноосвітнього циклу в ЗВО КНР обумовлює горизонтальні взаємини, що

ґрунтуються на рівноправності учасників (с. 106). Проте конфуціанська традиція поваги до авторитету викладача дещо суперечить описаній моделі, оскільки китайській освітній системі притаманна ієрархічна структура та централізоване управління, за якими горизонтальність та рівноправність у педагогічній взаємодії «викладач-студент» є доволі проблематичними.

7. Підрозділ 3.1. уточнює основні принципи інтенсифікації освітнього процесу та налагодження педагогічної взаємодії в ЗВО (С.140-141), проте не акцентує увагу на принципах, що є специфічним для мережевого навчання, зокрема для мережевого навчання у загальноосвітньому циклі з підготовки бакалаврів.

Висловлені зауваження носять рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного Чжан Лей дисертаційного дослідження.

#### **10. Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам.**

Дисертація Чжан Лей представляє завершене дослідження з теоретичними та практичними результатами щодо застосування мережевого навчання в підготовці бакалаврів. Основні положення опубліковані в наукових статтях, апробовані на конференціях та впроваджені у практику ЗВО. Висловлені зауваження не є критичними та не впливають на позитивну оцінку роботи.

Дисертація Чжан Лей за змістом відповідає спеціальності 011 – освітні, педагогічні науки, за якістю теоретичних та методичних розробок відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Тема дисертаційної роботи є актуальною і необхідним чином розкрита. Мета роботи досягнута, а її результати містять наукову новизну, мають теоретичну та практичну цінність.

Дисертація Чжан Лей «Застосування мережевого навчання у загальноосвітньому циклі з підготовки бакалаврів» за своїм змістом відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 6, 7, 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти,

наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ №44 від 12.01.2022 р., а її автор – Чжан Лей – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 01«Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки.

Рецензент

кандидат педагогічних наук,  
доцент кафедри педагогіки,  
іноземної філології та перекладу  
Харківського національного  
економічного університету  
імені Семена Кузнеця



Вікторія ПЕТРЕНКО

Підпис засвідчую:

Вчений секретар ХНЕУ ім. С. Кузнеця



Оксана ПИСАРЧУК